

การจัดการศึกษากฎหมายตามแบบตะวันตกของไทย
ระหว่าง พ.ศ. 2440-2482

นายภักคพงศ์ จันทรสนธิ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-639-028-7

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ORGANIZATION OF THE THAI LEGAL EDUCATION ALONG WESTERN LINES
DURING 1897-1939

Mr. Pakpong Chantrasonthi

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in History
Department of History
Graduate School
Chulalongkorn University
Academic Year 1997

ISBN 974-639-028-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์   การจัดการศึกษากฎหมายตามแบบตะวันตกของไทยระหว่าง
พ.ศ. 2440-2482
โดย   นายภักดพงศ์ จันทรสนธิ
ภาควิชา   ประวัติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา   ศาสตราจารย์ ดร. ปิยนารถ บนนาค

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นพ. ศ.ภวพันธ์ ชติวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.ธีรวัต ฌ ป้อมเพชร)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร.ปิยนารถ บนนาค)

.....กรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อวรรณโณ)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.สศ จอนเจตสิน)

ภักคพงศ์ จันทรสุนธิ : การจัดการศึกษากฎหมายตามแบบตะวันตกของไทยระหว่าง
พ.ศ.2440-2482 (THE ORGANIZATION OF THE THAI LEGAL EDUCATION
ALONG WESTERN LINES DURING 1897-1939)

อ.ที่ปรึกษา : ศ.ดร.ปิยนารถ บุณนาค , 147 หน้า. ISBN 974-639-028-7

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงการนำเอาแนวความคิดทางกฎหมายของ--
ชาวตะวันตกมาใช้ในการจัดการศึกษากฎหมายของไทย ซึ่งนอกจากจะมีขึ้นเพื่อการผลิตนักกฎหมาย
ให้กับกระบวนการยุติธรรมแบบใหม่ที่ไทยได้ก่อตั้งขึ้นมาแล้ว การจัดการศึกษากฎหมายตามแบบ
ตะวันตกของไทยยังมีผลต่อการผลิตนักกฎหมายผู้มีส่วนในการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการร่าง-----
กฎหมายด้วย อันเป็นเหตุให้ไทยได้รับสิทธิสภาพนอกอาณาเขตกลับคืนมาอย่างสมบูรณ์ในที่สุด

ผลจากการศึกษาพบว่าในการจัดการศึกษากฎหมายตามแบบตะวันตกของไทยนั้นมีขึ้น---
เพื่อตอบสนองต่อแรงกดดันทางการเมืองของประเทศมหาอำนาจจักรวรรดินิยม ทั้งอังกฤษ และ
ฝรั่งเศส เป็นประเทศจักรวรรดินิยมที่สามารถใช้อิทธิพลทั้งทางการเมือง และการเมือง บีบคั้นให้
รัฐบาลไทยไม่สามารถให้อำนาจรัฐในการควบคุมความเป็นไปของคนในบังคับของประเทศจักรวรรดิ
นิยมทั้งสองได้ การจัดการศึกษากฎหมายตามแบบตะวันตกจึงเกิดขึ้นมา เพื่อการผลิตนักกฎหมายผู้มี
ความรู้ความสามารถให้เข้ามาพัฒนางานด้านการยุติธรรมที่ได้รับการปฏิรูปให้เป็นแบบตะวันตก----
เนื่องจากรัฐมีความต้องการปกป้องผลประโยชน์ และลดการสูญเสียผลประโยชน์ของรัฐลงให้ได้มาก
ที่สุด การผลิตทนายเพื่อว่าความให้กับรัฐในศาลต่างประเทศ ซึ่งทนายผู้มีความเชี่ยวชาญในภาษา-
ต่างประเทศ โดยเฉพาะผู้ที่มีความรู้ภาษาอังกฤษอย่างถ่องแท้ มีความสำคัญต่อรัฐเป็นอย่างยิ่งที่จะ
สามารถว่าความเพื่อการรักษาผลประโยชน์ให้กับรัฐอย่างได้ผลดี การที่รัฐสมบูรณาญาสิทธิของไทย
นำเอาความรู้ทางกฎหมายแบบตะวันตกมาใช้ในการจัดการศึกษา ทำให้รัฐสมบูรณาญาสิทธิต้องกลั่น-
กรองเอาสิ่งที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐให้น้อยที่สุดมาใช้ในการบรรยายวิชากฎหมาย เพื่อ
เป็นการรักษาพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกับในระบอบศักดินาเอาไว้ แต่การจัด-
การศึกษากฎหมายในช่วงหลังของการปกครองตามระบอบสมบูรณาญาสิทธิกลับมีความต้องการนำเอา
ระบบประมวลกฎหมาย ซึ่งให้ความสำคัญกับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมาใช้
ในการจัดการศึกษายังผลให้แนวความคิดทางกฎหมายที่ กิดขึ้นมา กลายเป็นแรงผลักดันให้นัก-
กฎหมายผู้ที่ได้ เข้า เป็นกรรมการร่างกฎหมายได้บรรจุเนื้อหาที่ให้สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาค
ของบุคคลที่มากขึ้นต่อไป

ในการทำวิจัยนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความสำเร็จในการร่างกฎหมายอันมีผลต่อการ
หลุดพ้นจากการสูญเสียอำนาจอธิปไตยของรัฐนั้น การพัฒนาการศึกษากฎหมายในช่วงก่อนปี พ.ศ.
2475 มีผลต่อความสำเร็จดังกล่าวเป็นอย่างดี ทั้งเป็นผลมาจากการวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษา
และการผลิตนักกฎหมาย

ภาควิชา .....ประวัติศาสตร์
สาขาวิชา .....ประวัติศาสตร์
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม .....

C710353 : MAJOR HISTORY

KEY WORD: EDUCATION/LAW/LEGAL THOUGHT/POLITICAL THOUGHT

PAK PONG CHANTRASONTHI : THE ORGANIZATION OF THE THAI LEGAL EDUCATION
ALONG WESTERN LINES DURING 1897-1939

ADVISOR : PROF. PIYANART BUNNAG, Ph.D. 147 pp.

ISBN 974-639-028-7

The main purpose of this thesis is to investigate the influence and the adaptation of western legal ideas on the modernization of Thai legal education. The modernization of Thai legal training was to prepare Thai lawyers to work within the modern Thai legal system. These lawyers, who were trained under the influence of western legal systems, later participated in the forming of a Thai legal committee, which helped abolish the extra-territorial rights of western countries over Thailand.

The results of the study reveal that the modernization of Thai legal education was a result of the political pressures from western colonial imperial countries, namely, the British and the French, who had strong military and political influences. These colonizing western countries had pressured the Thai Government into giving up its legal jurisdiction over English and French subjects in Thailand. The Thai legal system was reformed in accordance with western legal systems. Then the modernization of Thai legal education was established to train Thai lawyers to work in the western legal system in order to protect the interests of Thai people. These attorneys, equipped with knowledge of foreign languages, especially English, were trained to work in foreign courts to protect the interests of Thai citizens and national stability. The Thai absolute monarchy government had to reform Thai legal education in order to protect the power of the King in the system of absolute monarchy. However, in the post-absolute monarchy period, there was a need to codify the law to encourage Thai citizens to participate in politics, by introducing human rights, human liberty, and human equality into the content of modern Thai legal courses.

It is concluded that the success of Thai Legal reform and the modernization of Thai legal education before the period of 1920 protected Thailand from losing her sovereignty.

ภาควิชา.....ประวัติศาสตร์.....

สาขาวิชา.....ประวัติศาสตร์.....

ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี อันเนื่องมาจากความเมตตากรุณาของ ศาสตราจารย์ ดร.ปิยะเวท บุณนาค อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้ให้ทั้งคำแนะนำ การตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ตลอดจนความช่วยเหลือ และกำลังใจแก่ผู้เขียนเสมอมาจนวิทยา--
นิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

อนึ่ง ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อวรรณโณ, อาจารย์ ดร.ธีรวัต ฌ ป้อมเพชร และอาจารย์ ดร.สด จอนเจดสิน ที่ช่วยให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่างๆ ที่น่าสนใจยิ่งในการสอบวิทยานิพนธ์

ท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณบิดา แม้มิได้มีโอกาสเห็นความสำเร็จของผู้เขียน แต่ด้วยความสนใจในพุทธศาสนา และปรัชญาของบิดาก็ได้เป็นส่วนสำคัญที่จุดประกายให้ผู้เขียน เกิดความสนใจใฝ่รู้ในวิชาการทางด้านประวัติศาสตร์ที่ลึกซึ้งมากขึ้น และขอขอบพระคุณมารดา ผู้มีส่วนสนับสนุนด้านการเงิน และกำลังใจที่สำคัญยิ่งแก่ผู้เขียนตลอดมา

อักษรย่อที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้

กต.	เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ
มร.	ไมโครฟิล์ม
ย.	เอกสารกระทรวงยุติธรรม
ยธ.	เอกสารกระทรวงยุติธรรม
คธ.	เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ
สบ.	เอกสารส่วนบุคคลพระยานิติศาสตร์ไพศาลย์
หจช.	หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
อักษรย่อที่ใช้ในวิทยานิพนธ์นี้.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
สมมติฐานการวิจัย.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
วิธีการดำเนินการค้นคว้าและวิจัย.....	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
แนวความคิดเบื้องต้นในการวิจัย.....	4
บทที่ 2 การศึกษากฎหมายตามแบบจารีตของไทย.....	5
2.1 ความสำคัญของกฎหมายแบบจารีตต่อสังคมศึกษาไทย.....	5
2.2 การศึกษากฎหมายเพื่อการเข้าสู่ระบบราชการ และการรักษาสถานภาพ ของชนชั้นนำไทย.....	31
บทที่ 3 ปัจจัยที่มีส่วนกำหนดให้ไทยต้องจัดการศึกษากฎหมายตามแบบตะวันตก...	43
3.1 ความเปลี่ยนแปลงในช่วงรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่สนับสนุนต่อการเรียนรู้ วิทยาการตะวันตกของกลุ่มชนชั้นนำไทย และผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงทาง การเมือง และสังคม.....	44
3.2 การปฏิรูปประเทศตามแบบตะวันตก และปัญหาจากการรับชาวต่างชาติ เข้ามาใช้ในราชการไทยอันส่งผลกระทบต่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรม.....	49
บทที่ 4 การจัดการศึกษากฎหมายตามแบบตะวันตกระหว่าง พ.ศ.2440-2475....	64
4.1 การก่อตั้งกระทรวงยุติธรรม และสถานศึกษาทางกฎหมายตามแบบ-- ตะวันตก.....	64
4.2 กระบวนการจัดการศึกษากฎหมาย.....	81
บทที่ 5 การจัดการศึกษากฎหมายตามแบบตะวันตกระหว่าง พ.ศ.2475-2482....	98
5.1 คณะราษฎร และการก่อตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมือง..	99

5.2 กระบวนการจัดการศึกษากฎหมาย.....	106
บทที่ 6 บทสรุป.....	119
รายการอ้างอิง.....	129
ภาคผนวก.....	138
ประวัติผู้เขียน.....	147